

РЕЦЕНЗІЇ

І. А. Безклубий*

ЦІКАВА МОНОГРАФІЯ ПРО ОСОБИСТІ НЕМАЙНОВІ ПРАВА

Днями побачила світ нова цікава монографія, яка присвячена питанням особистих немайнових прав фізичних осіб¹. Актуальність цієї тематики, в першу чергу, обумовлюється відносною новизною самої тематики, а також тим, що досвід України в цьому напрямку можна вважати передовим не лише серед країн СНД, а й серед переважної більшості країн Європи. Водночас, попри великий інтерес серед науковців до проблеми особистих немайнових прав фізичних осіб, в Україні до цих пір не було єдиної комплексної монографічної роботи, у якій би на методологічному рівні були підняті загальнотеоретичні питання поняття та системи особистих немайнових прав фізичних осіб. І саме цю прогалину, на нашу думку, покликана усунути вказана монографічна робота.

У монографії представлено ряд оригінальних результатів, отриманих автором, які суттєвим чином збагачують теорію особистих немайнових прав фізичних осіб. У цілому ж аналіз даної монографії дає всі підстави стверджувати, що в ній автором ґрунтовно, на високому доктринальному рівні із використанням цілої низки методологічних засобів та прийомів розкривається палітра фундаментальних положень, які стосуються особистих немайнових прав. Так, розпочинаючи своє дослідження із загально-філософських проблем щодо розуміння сутності понять “особа”, “особистість”, “особисте”, Р. Стефанчук робить важливий науковий висновок, щодо певної невідповідності зазначених юридичних категорій стосовно того розуміння, у якому вони вживаються у текстах нормативно-правових актів.

Дослідивши філософський аспект, автор пропонує нам поглянути на проблему під історичним кутом, розкриваючи проблеми становлення, формування та розвитку інституту особистих немайнових прав фізичних осіб у цивільному законодавстві, починаючи від часів Стародавнього Риму до сьогодення. Завершуючи перший розділ, автор розробляє низку питань, що пов'язані з генезою предмета цивільного права та визначає в ньому роль та місце саме особистих немайнових відносин як первинної самостійної та самодостатньої складової цього предмета. Ґрунтовним при цьому є висновок Р. Стефанчука щодо необхідності відмови від тієї позиції, що

© Безклубий І. А., 2006

* завідувач кафедри теорії та історії держави і права Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доктор юридичних наук

¹ Стефанчук Р. О. Загальнотеоретичні проблеми поняття та системи особистих немайнових прав фізичних осіб у цивільному праві України: Монографія. — Хмельницький: Вид-во Хмельницького університету управління та права, 2006. — 170 с.

особисті немайнові відносини пов'язані з майновими, як обов'язкової підстави їх включення до структури предмета цивільного права. Аналізуючи вказані загальнотеоретичні питання, автор демонструє при цьому глибоке володіння правовою доктриною, використовує ряд наукових робіт сучасного періоду та минулих років, демонструє загальне вміння використовувати великий науковий апарат.

Другий розділ свого монографічного дослідження Р. Стефанчук присвятив загальнотеоретичним проблемам особистих немайнових прав як суб'єктивних цивільних прав. Надзвичайно важливу роль при цьому він відводить визначенню ознак та правової природи даної категорії прав. Так, розглянувши низку ознак, які інколи виділяються в сучасній літературі, автор небезпідставно стверджує, що універсальними для особистих немайнових прав є лише чотири основних ознаки, а решта можуть вважатись факультативними. При цьому він чітко розмежує цивільно-правову природу цих прав із іншими галузевими домішками, переконливу стверджуючи, що дані особисті немайнові права мають характер цивільних суб'єктивних прав. Важливу роль у розумінні вказаних прав відіграє їх зміст, досліджуючи який автор доходить висновку, що активна складова такого права повинна включати в себе два основних повноваження, а саме: "благоволодіння" та "благовикористання", чим і відмежує їх від інших суміжних правових конструкцій.

На нашу думку, найбільш цікавою частиною роботи, є спроба автора запропонувати власну систему особистих немайнових прав фізичних осіб. Підхід, із яким автор здійснює дану спробу, і справді можна назвати новаторським. У роботі він виокремлює ряд універсальних та спеціальних особистих прав, дає власний підхід щодо їх структури, обґрунтовує різні класифікаційні підходи та формує цілу низку нових складових загальної системи. Важливим у цій класифікації є чіткість та зрозумілість, а також можливість практичного застосування.

Водночас, як і будь-яка творча робота, монографічне дослідження автора не позбавлено і певних недоліків. Так, наприклад, недостатньо місця в монографії відведено питанням захисту особистих немайнових прав з огляду на те, що автор все ж таки сприймає тричленний підхід до розуміння змісту суб'єктивного цивільного права і, відповідно, включає повноваження по захисту до самої структури особистого немайнового права. Важко погодитись із пропозицією автора щодо віднесення права на гідність до особистих немайнових прав, які забезпечують природне існування фізичної особи.

Однак у цілому вказані зауваження жодним чином не применшують ролі та значення вказаної роботи, яка на сьогодні стала, мабуть, першою в Україні розробкою, в якій на високому доктринальному рівні досліджуються проблеми загальної методології особистих немайнових прав. Безумовно, книга віднайде свого читача. В той же час, її автору Р. Стефанчуку, хочеться побажати подальших творчих успіхів на цивілістичній ниві, натхнення в роботі.

